

De anamnese van het dansbare

HET GEHEUGEN VAN HET LICHAAM

Jeroen Peeters onderzoekt hoe in het solowerk van Sarah Chase
verschillende relaties tot het eigen verleden opduiken.

Hoe Sarah Chase met verhalen de dans wekt

Mijn oog, dat ben ik

Sinds Klapstuk 97 is de Canadese danseres Sarah Chase geen onbekende meer in Vlaanderen. Ze maakte toen voor het eerst haar opwachting hier te lande in Benoît Lachambres *L'âne et la bouche*. Die verschijning bleef niet onopgemerkt, althans niet op dat ogenblik. Temidden het gedoe en het gerotzooi van de voorstelling ontloek plots een bloempje, een solo gedanst met zoveel présence dat ik voor één keer Lachambres onzin voor en na er graag bijnam. Hoewel Chase nadien geregeld aan het werk te zien was op Vlaamse danspodia, is het nog maar de vraag of die ene gebeurtenis er veel toe deed. *Secrets & Stories* (september 1997), zo heet de solo, zette geen enkele pen aan tot het schrijven van enige kunstkritische glossen. Vandaag blijkt dat ook de videocamera niet meedraaide, zodat het kleinood niet gedocumenteerd is. Hoe graag ik er ook nog iets over kwijt wil, het geheugen speelt me parten. De vraag is of het stuk wel bestemd was voor het geheugen. Natuurlijk, dans is een vluchtig medium, maar er was misschien meer aan de hand. Het geheugen speelt namelijk een centrale rol in *Secrets & Stories*, een rol die tegelijkertijd ook marginaal is.

De aanzet staat me nog voor de geest, Chase spreekt over zichzelf: 'I. Wat volgt is een verhaal uit haar jeugd, een verhaal dat autobiografisch getint is, hoewel het realiteit en fictie mengt. Het vertellen lijkt doordrongen van een identiteitsstreven, met het geheugen als vehikel om een reeks uitspraken, gebeurtenissen en verhalen te koppelen aan dat ene centrale baken: 'I. Al sprekend begint Chase te dansen, of beter: te gebaren, want bij elk woord past een gebaar. Via een woordspel, via klank-

associaties en homonymie verdubbelen de betekenissen zich: 'I wordt 'Eye'. Van daaruit vermenigvuldigen ook de tekens: een woord wordt een gebaar, het spreken over zichzelf gaat gepaard met het aanwijzen van het oog. Alsof Chase wil zeggen: 'mijn oog, dat ben ik'. Het verhaal gaat verder, met de woorden nemen de gebaren toe, de dans vangt aan.

Het verhaal van *Secrets & Stories* is me ontgaan; de dans niet, want die geeft ruimschoots te denken. Waarop stuurt Chase aan als ze over haar jeugd vertelt? Autobiograferen lijkt te sterk uitgedrukt, maar schrijven doet ze wel, met woorden en gebaren schrijft ze als het ware zichzelf. Het geheugen schrijft identiteit, en dat wordt ook hardop meegedeeld. 'I is daarbij een vat, zowel leeg als omvattend, slechts in het schrijven en het handelen krijgt het teken ook betekenis. De verbinding van herinnering en schrijven is daarbij niet onbelangrijk: door middel van metaforen wil het ik stabiele posities lokaliseren om zichzelf te construeren, op een talige wijze. Waar 'I voor staat, dat is slechts wat gearticuleerd is, wat coördinaten toegekend kreeg, wat het geheugen kan vasthouden. Zo'n benadering levert weliswaar een enge identiteitsconceptie op, maar het woord is niet bij machte om het beter te doen. Verbonden met 'Eye' lijkt de metafoor eens te meer haar plaats op te eisen: traditioneel kan slechts het oog zich meten met de hersenen. Het oog lokaliseert, neemt afstand en sticht betekenis. Zo levert het oog de paradigmata van de visualiteit en van de taal. Het oog creëert metaforen en begrijpt. Met Jacques Lacans theorie van het spiegelstadium weten we dat ook een zelf ontstaat met een zelfbeeld: geen identiteit zonder visualiteit, geen ik zonder blik.

Echter, een eerste paradox ligt al op de loer – van zodra er afstand is, loent een oog blijkbaar niet alleen een zelf bij elkaar. Een drang naar intimiteit doorkruist de vergeestelijking van het identiteitsspel dat Chase danst en vertelt. 'Mijn oog, dat ben ik' en de talrijke variaties waarop de solo drijft, geven elk moment in de identiteitsopbouw een plaats op het lichaam. Het eigen leven is meer dan een verhaal, het is als een tweede huid, door Chase letterlijk geïnterpreteerd. Zo biedt niet het geheugen, maar wel het lichaamsoppervlak ruimte voor een verankering van identiteit. Of het lichaam uiteindelijk wel zo'n goede drager is om een ik te schrijven is nog maar de vraag. De cartografie is immers hoogst inefficiënt. 'Mijn lichaam, dat ben ik' houdt op een of andere manier steek, maar is er al een lichaam in het geding? Een permutatie of zelfs dislocatie van het lichaam komt geregeld voor in hedendaagse dans – denk bijvoorbeeld aan Meg Stuarts *Disfigure Study*. Op die manier ontwrict het lichaam en worden losgeslagen lichaamsdelen de locus van een semantische concentratie waarin het deel waarden aanneemt die eigenlijk met het geheel verbonden zijn. 'Mijn oog, dat ben ik' is een dislocatie van lichaam en identiteit, van het hele zelf, in een enkel lichaamsdeel. Een oogbol is losgeslagen van het lichaam maar zogenaamd wel identiteitsdrager bij uitstek. Het oog van Chase is blind, uitgerukt door een spel van woorden en gebaren. Ontdaan van zijn constitutieve functie voor de visualiteit wordt het oog nog slechts gezien, het schittert in zijn obsceniteit. Het oog mag dan al een optisch instrument zijn dat de blik en identiteitsvorming leidt, van dichtbij is het tegelijk niet meer dan een bal van vlees, bloed,